

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תשא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ותשע לבריאה

שנת השישים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

שנת הקהל

IN LOVING MEMORY OF MY DEAR BROTHER-IN-LAW
Reb Yitzchok Moshe (Ian) ben Reb Dovid Asniel ע"ה
Ekman (Santiago, Chile)

Passed away on the 24th day of Shevat, 5769

ת. נ. צ. ב. ה.

DEDICATED BY HIS SISTER AND BROTHER-IN-LAW
Rabbi & Mrs. Yosef Y. and Gittel Rochel שיחי
Shagalov

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

בשורת הגאולה

פמ.

בדורנו זה – דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה – לאחר וואס מ'האט שוין דעם ריבוי הכי גדול פון „מעשינו ועבודתינו“ פון אידן במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, און איצטער האט מען שוין פאָרענדיקט אויך די לעצטע בירורים – איז איצטער די הדגשה בעיקר ולכל לראש אויף דער סיום ושלמות וגמר העבודה – צו ברענגען דעם גימל פון גאולה האמיתית והשלמה בפועל ממש!

(משיחות לילות ג', ד', ה', ועש"ק וש"ק פרשת כי תשא, י"ד י"ח אד"ר תשנ"ב)

בדורנו זה – הדור האחרון בגלות והדור הראשון דהגאולה – לאחר שישנו כבר הריבוי הכי גדול ד"מעשינו ועבודתינו" דבנ"י במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, וכעת סיימו גם את הבירורים האחרונים – הרי ההדגשה עכשיו בעיקר ולכל לראש על סיום ושלמות וגמר העבודה – להביא את הגימל דגאולה האמיתית והשלמה בפועל ממש!

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המתולקמים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

השאלה אף קשה יותר: אם זהו הקושי של רש"י, כיצד מתרצת זאת התשובה „הראהו קשר של תפילין“? והרי גם „קשר של תפילין“ הוא דבר גשמי הנאמר⁷ כמשל ל„אחורי“ של כבודו יתברך, כמבואר במפרשים⁸. ואם כך, מה „מרויחים“ כאשר מסבירים לבן החמש, שמשמעות המילה „אחורי“ איננה כפשוטה, אלא הכוונה היא ל„קשר של תפילין“?

ואדבר: אם צריך להשתמש ב„משל“ כדי להסביר לבן החמש את „אחורי“ של הקדוש-ברוך-הוא, הרי המשל של „פנים“ ו„אחור“ אצל האדם למטה קל יותר להבנה מאשר המשל של „קשר של תפילין“⁹ – בפניו של האדם רואים בגלוי את מעלותיו, את חושיו: ראייה, שמיעה וכדומה, ואילו באחוריו של האדם אין רואים בגלוי את מעלתו. ובמיוחד, כאשר במשל של „פנים“ ו„אחור“ מופיעים אותם ביטויים במשל ובמשל.

כן יש להבין לגבי לשון רש"י: מדוע הוא מצטט מן הפסוק גם את המילה „וראית“, וכן הוא אומר בפירושו „הראהו קשר...“? והרי רש"י מחדש רק לגבי המילה „אחורי“. ואם כך, הוא היה צריך לומר בקצרה „אחורי, קשר של תפילין“!

ב. „לא תוכל לראות...“ המשך של „אני אעביר כל טובי על פניך“

ההסבר לכך הוא: לפני שענה הקדוש-ברוך-הוא למשה רבינו „לא תוכל לראות את פני...“ על בקשתו „הראני נא את כבודך“, אומרת

א. „וראית את אחורי“

בפרשתנו מסופר, שמשה רבינו ביקש מהקדוש-ברוך-הוא „הראני נא את כבודך“, והקדוש-ברוך-הוא ענה לו „לא תוכל לראות את פני... וראית את אחורי ופני לא יראו“².

רש"י מצטט את המילים „וראית את אחורי“, ומפרש: „הראהו קשר של תפילין“³.

רש"י בפירושו על התורה מפרש את פשוטו של מקרא⁴. ואם כך, יש להבין: מהו הקושי כאן בפשוטו של מקרא, אשר משום כך צריך רש"י לבאר שהמשמעות של „אחורי“ היא „קשר של תפילין“⁵?

אין לומר, שקשה לרש"י, כיצד ניתן להתבטא במילה „אחורי“ כלפי הקדוש-ברוך-הוא, כיון שהוא מופשט מכל צורה? – שהרי בתורה מוזכרים תארים רבים, ואפילו גשמיים, כלפי הקדוש-ברוך-הוא, ואיננו רואים שרש"י מסביר לגביהם⁶, שפירושם אינו כפשוטו, כי אין להשתמש בתארים אלו כלפי הקדוש-ברוך-הוא.

וכפי שרואים בענין זה עצמו:

לפי כן נאמר „לא תוכל לראות את פני“, ורש"י אינו מסביר את משמעותו של הביטוי „פנים“ האמור לגבי הקדוש-ברוך-הוא. ואם כך הכרחי לומר, שאין זה ענין שעליו מתעכב רש"י בפירושו על התורה. ואם כך, מדוע צריך רש"י לפרש את „אחורי“?

(1) לג, יח.

(2) שם, כ"ב.

(3) ברכות ז, ס"א. מנחות לה, ב.

(4) רש"י בראשית ג, ח. שם, כד. ובכ"מ.

(5) וראה רש"י בהעלותך (יב, ח) שסתם „ותמונת ה' ביט זה מראה אחוריים כענין שנאמר וראית את אחורי“.

(6) ואדבר, גם רש"י בפירושו משתמש בתארים כו', כמו בפ' יתרו (כ, ב) „שנגלה כו' כגבור כו' כוקן כו'“ (אלא שמבואר „ואני משתנה במראות“). ואכ"מ.

(7) כפסוק הרמב"ם הל' יסודות פ"א ה"ט.

(8) ראה ראב"ע כאן. גוי"א וצידה לדרך (ועוד) לפרש"י כאן. מפרשים לע"י ברכות שם. ועוד.

(9) הרמזים שבמפרשים הנ"ל אינם פשוטים כלל, ופשיטא – שלא עד כ"כ שרש"י אין צריך לפרשם.

בביאת המשיח לא תהא שכחה

וזהו הקשר שבין „וראית את אחוריי“³⁶ – הראהו קשר של תפילין לבין „סדר בקשת רחמים“: כאשר לימד הקדוש-ברוך-הוא את משה את „סדר בקשת רחמים“ המביא לידי תיקון החטא, הוא „הראהו“ את מהות תיקון החטא הנגרם על ידי „קשר של תפילין“ – התקשרות חזקה ביותר וזכרון של תפילין³⁷ של

(36) ע"פ המבואר בלקוטי לוי"צ לזהר שם (ע' קלו"ח) השייכות של עשיית ה„קשרים“ (שבזוהר שם) לשם זכרון, להפסוק (שעליו ה' הדרוש), וה' באחרית הימים נכון יהי גו' בראש הרים (ישעי' ב, ב. ועד' מ' מ'כח ד, א) – ש„אחרית“ הוא בחי' אחוריים שממנה נמשך ענין השכחה ו„ראש הרים“ קאי על חכמה שהיא מוח הזכרון – יש לפרש ג"כ השייכות של „וראית את אחוריי“ ל„סדר בקשת רחמים“ (תיקון החטא) – כי מ„אחוריי“ נמשך ענין השכחה (סיבת החטא), ותיקונו הוא ע"י „וראית את אחוריי“ – ענין הראי' שמצד החכמה, שממנה הוא הזכרון. (37) שע"י תפילין „תהי' תורת ה' בפין“ (בא יג, ט), והוקשה כל התורה כולה לתפילין (קידושין לה, א).

קדושה וכדומה, ובמיוחד שהכל מתחדש בכל רגע על ידי הקדוש-ברוך-הוא.

ועל ידי ההימנעות משכחה – באמצעות זכירת כל עניני הקדושה והיהדות כראוי – זוכים בקרוב לקיום היעוד³⁸ „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר“: לא יהא צורך להזדקק ל„זכרון“ כי כל אחד יראה³⁹ בעיניו כיצד כל הבריה – כל בשר – נתהווה בכל רגע על ידי „פי ה' דבר“ מאין ואפס ממש,

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק פ' תשא תשל"ט)

(38) ישעי' מ, ה.

(39) ראה תו"כ לבחוקותיו כו, מה. צפע"נ עה"ת (המלוקט) לשם. וש"נ.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויהי'ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

התורה¹⁰: „ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי...“, ורק לאחר מכן מופיעה אמירה נוספת „לא תוכל לראות...“.

מהו הקשר בין האמירה הראשונה לבין בקשת משה „הראני נא את כבודך“? על כך מפרש רש"י: „הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה .. אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור .. וקראתי בשם ה' לפניך ללמדך סדר בקשת רחמים .. וכסדר זה שאתה רואה אותי מעוטף¹¹ וקורא י"ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות כן“. ובהמשך לכך נאמר „ויאמר לא תוכל לראות...“ – אף¹² כשאעביר כל טובי על פניך איני נותן לך רשות לראות את פניי“.

יוצא, ש„וראית את אחוריי“ איננו ענין נפרד, אלא המשך של הענין „אעביר כל מדת טובי...“ – שראיית משה את הקדוש-ברוך-הוא „מעוטף וקורא“ תבוא לידי המשך וביטוי באופן של „וראית את אחוריי“.

ג. מהו הכבוד בראיית הטלית:

לפי זה אין מובנת משמעות הפסוק „וראית את אחוריי“: הרי הקדוש-ברוך-הוא כבר נראה למשה רבינו כשליח צבור ה„מעוטף“ בטלית¹³, וראיית משה היתה רק מ„אחוריי“, לאחר „עֲבָרִי“¹⁴ – ואם כך, איזה ענין של „תראה בכבודי“, ולפחות באופן של „וראית את

(10) שם, יט.

(11) טעמו של רש"י שהשמיט התיבות „שליח צבור“ (שבר"ה יז, ב), שהרי אדרבא זה ה' לימוד איך שיתנהג ש"ץ.

(12) לשון רש"י עה"פ.

(13) ראה ר"ה שם: כשליח צבור. ובאליהו זוטא ספכ"ג: כש"ץ שמתעטף בטליתו (ולעזר מחזקני כאן שנתעטף בענן). וראה לעיל הערה 11.

(14) שם, כב. וראה רש"י שם, כג. וראה לקו"ש חי"א (ע' 156) שא"י סתירה למ"ש רש"י לקמן (לד, ח) „כשראה משה שכינה עוברת“ – כי זה ה' רק ראי' כללית כו', עיי"ש.

(15) תצוה כח, ב.
(16) אבל צ"ע אם אפ"ל ע"ד הפשט שזה נק' ראיית „אחוריי“. ובפרט שטלית אינו שייך דוקא ל„אחוריי“ האדם. (17) אף שיש ציווי כללי (שבת קלג, ב) „התנאה לפניו במצות כו' סוכה נאה כו' ציצית נאה כו'“. (18) דקשר של תפילין כאן קאי בפשטות על השל ראש (שהרי זהו הפירוש למ"ש „את אחוריי“). וכמובן גם מרש"י ברכות ומנחות שם. וראה תיב"ע ופי' יונתן כאן ואכ"מ. (19) כי ראיית משה היתה לאחר קריאת הי"ג מדות (שזו היתה בעת „ויעבור ה' על פניו“ – לר, ו), וכפרש"י (לג, כג) „כשתתלק הנהגת כבודי מכנגד פניך ללכת משם ואילך“. וראה הערה 14.

רש"י אינו צריך להסביר כיצד מתבטאת ראיית כבוד ה' על ידי ראיית ה"תפילין" של מעלה, כי בן החמש רואה זאת בעצמו²⁰: "רואים שהתפילין של ראש מונחים על הראש ככתרו המקיף את הראש, ולכן זהו ענין של יקר וכבוד.

ולכן מדייק רש"י לומר "הראהו קשר של תפילין".

– לא את הרצועות, למרות שהרצועות משתלשלות מה"קשר של תפילין" וארוכות יותר, ולכן, אפילו מאחוריו, רואים אותן יותר מאשר את הקשר – כפי שרואים בפשטות אצל האדם, שלעתים הקשר של הראש יכול להיות מכוסה על ידי הכיפה, ואילו הרצועות תלויות למטה –

כי מראיהם של התפילין של ראש כור²¹ וככתו, ומשום כך הענין של כבוד, תלוי בקשר, שהוא גורם לכך שרצועות התפילין תהיינה מחודקות על הראש.

ד. סדר בקשת רחמים קשור ל"וראית את אחורי"

אך עדיין יש להבין בפנימיות הענינים:

כיון שהיענות לבקשת "הראני נא את כבודך", לפחות באופן של "וראית את אחורי", מופיעה באותו זמן שבו לימד הקדוש-ברוך-הוא את משה רבינו את "סדר התפלה" של אמירת י"ג מדות הרחמים,

הרי בודאי אין זה משהו שולי, שבלמדו את משה את "סדר בשקשת רחמים" הראה לו הקדוש-ברוך-הוא את כבודו יתברך בבחינת "אחורי" –

אלא זהו ענין מרכזי ב"סדר בקשת רחמים". כדי שלימוד "סדר בקשת רחמים" יהיה

מושלם, היה צורך ב"וראית את אחורי" – "הראהו קשר של תפילין".

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר מדוע נעשה לימוד "סדר התפלה" באופן של "רואה אותי מעוטף וקורא י"ג מדות", שבכך אין מובן: עיקר מהות התפילה היא אמירת י"ג מדות הרחמים, שהן מביאות לידי "וחנותי", "ורחמתי", ומדוע יש לאומרם דוקא כאשר הוא "מעוטף"?

ה. אמירת י"ג מדות הרחמים – זכירת האמת

ויש לומר, שאחד ההסברים לכך הוא:

החטא באופן כללי, שבגללו מתפללים ומעוררים רחמים כדי להנצל מעונש על החטא, נובע מ"שכחה", ו"שכחה", באופן כללי, נובעת מקליפות הטומאה²², בעוד אשר בקדושה הרי "אין שכחה לפני כסא כבודך"²³.

יהודים הם "מאמינים בני מאמינים"²⁴. כל יהודי מאמין באמת ש"בראשית ברא אלקים" שמים וארץ וכל צבאיהם, ושהקדוש-ברוך-הוא "מחדש בטובו בכל יום ובכל געש" מחדש בראשית". בכל יום ובכל געש²⁵ מחדש הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה כולה, מאין ואפס ממש, כדברי אדמו"ר הזקן בתניא²⁶ "כמו לפני ששת ימי בראשית ממש".

ומתעוררת השאלה: כאשר היהודי חש שזה עתה הוא נברא מחדש על ידי הקדוש-ברוך-הוא, וברגע הבא הוא זקוק שוב לדבר ה' כדי שמציאותו תתחדש מאין ליש – כיצד אפשרי, אפילו בהיותו, ח"ו, בעל תאוה גדול ביותר, שהוא לא יציית לרצון ה', שלא למלא תאוותו, והרי בקדוש-ברוך-הוא תלויה כל מציאותו, ואף תאוותו – ברגע זה ממש?

(22) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"י בסופה (וש"נ).

(23) ברכות לב, ב. הל' ת"ת שם.

(24) שבת צז, א.

(25) שער היחוד והאמונה פ"א.

ואף כאשר נדמה לו שיש לו הפרעות רבות בעבודת ה',

הרי הוא יודע כמאמין בן מאמין בודאות שלימה, שגם המכשולים הללו נבראו על ידי הקדוש-ברוך-הוא מאין ואפס ממש "כמו לפני ששת ימי בראשית ממש", ולכן, לא ייתכן שהם לאמיתו של דבר ההיפך מרצון ה'! כיצד ייתכן שהם יפריעו באמת ליהדות²⁶, לרצון ה', כאשר זה עתה נבראו על ידי הקדוש-ברוך-הוא בעצמו?

ואם כן, כיצד יכול יהודי להתנהג באופן שונה ממה שמחייבת אותו ידיעתו הברורה? – התשובה היא: היהודי אכן יודע את האמת, אך בשעת המעשה הוא שכח זאת.

כאשר הזכירה אצל ישראל היא כראוי, מתבטלים מאליהם כל ההפרעות, ומקיימים תורה ומצוות בשלימות, עד כדי "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעוה", ואין חולפת בו שום "מחשבת חוץ".

ומשום כך צריכים להיות עטופים בטלית (וכפי שמפרש כאן רש"י, גם) בתפילין בעת אמירת י"ג המדות, כי תוכן שתי המצוות קשור לזכרון: "וראיתם אותו וזכרתם"²⁷, "והיה... ולזכרון בין עיניך"²⁸. ולכן הן קשורות לתקין²⁹ החטא, כדי להביא לידי "וחנותי", "ורחמתי".

ו. "קשר" – התאחדות עם הקדושה

לפי כל האמור לעיל ניתן להבין את הקשר שבין "קשר של תפילין" דוקא, לבין "סדר בקשת רחמים":

(26) ראה לקו"ש ח"א בתחלתו. ח"ו [המתורגם] ע' 54. ולהעיר מאנה"ק סי"א.

(27) שלח טו, לט.

(28) בא יג, ט.

(29) ובטלה הסיבה (השכחה) – בטל המסובב והאפשרויות ע"ו ו"לא ישוב לזה החטא לעולם" (רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. ועד"ו בס' חסידיים ס"כ). ובאגה"ת פ"א: שיגמור בלבו כו' לבל ישוב עוד לכסלה.

בספר הזהר נאמר בפרשתנו³⁰ שרבי חייא ורבי יוסי עשו "קשרים" כדי שלא לשכוח את דברי התורה אשר שמעו,

ומובא בספרי אחרונים, שזהו המקור בתורה³¹ למנהג העולם³² שקשירת קשר היא עצה להמנע משכחת דבר שרוצים לזכור.

מהו הקשר שבין "קשרים" לבין זכרון? ניתן להסביר זאת לפי הפירוש המבואר באגרת התשובה³³ על מאמר חז"ל³⁴ "אדם עבר עבירה... מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים..." – שזה "כמשל החבל הנפסק וחוזר וקושרו, שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל". כלומר משמעותו של "קשר" ברוחניות הוא התקשרות לענין מסוים בעוצמה רבה ביותר³⁵, באופן של "כפול ומכופל". ולכן זהו התיקון על החטאים, כי כאשר מתאחדים עם הקדושה באופן של "קשר" לא תיתכן שכחה הגורמת לחטאים, כדלעיל.

ומענין זה ברוחניות, ש"קשר" רוחני מבטל את ההשפעה מן הטומאה – מקור השכחה – נובע אחר כך שגם בגשמיות, קשירת קשר גשמי מסייעת לביטול "שכחה" כפשוטה.

(30) קצ, א. נת' בארוכה בלקוטי לוי"צ לשם.

(31) וראה ג"כ ב"ר ס"פ וישב (וביפ"ת ועוד שם) ד"ש המשקים" ה' "קשר קשרים" שלא לשכוח את יוסף. ובטור או"ח ר"ס כד (ושו"ע אדה"ז שם) "כי עיקר מצותה (ציצית) על זכירת המצות כו' דוגמא לדבר כאדם המזהיר לחבירו על ענין אחד שקושר קשר באזוהו כדי שיזכרו וע"כ יש בה (בציצית) ה' קשרים כו'".

(32) ראה ברכות מה, א. סוגיא ארוכה בב"ק (צב, א ושם).

(33) ספ"ט.

(34) באגה"ת שם, בתנא דבי אליהו ובקיצורים והערות לתניא (ע' לט) "ע' ויקרא רבה פכ"ה ע"ש".

(35) אף שמפרש ב' דפים במקום א' כו' – הרי כותב ג"כ "כפול ומכופל" (היינו לכה"פ ד' פעמים – ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 112 הערה 39. ובארוכה לקוטי ביאורים לתניא (להר"י ש' קארף) ח"ב ע' שיה ואילך. אגה"ת עם ליקוט פירושים כו' (קה"ת) ע' שעד ואילך. לקו"ש ביאורים בלקולו"צ על אגה"ת בסופו (סט"ו). ואכ"מ.